

- JORBA (1979): Manuel Jorba, «Sobre la llengua catalana al final de l'Antic Règim: el Diario de Barcelona (1792-1808)» dins *Els Marges*, núm. 17, p. 27-52.
- MAS (1994): Joan Mas i Vives, *Josep de Togores i Sanglada, comte d'Aiamans (17667-1831). Biografia d'un il·lustrat liberal*, Barcelona: Departament de Filologia Catalana i Lingüística General – Universitat de les Illes Balears – Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- PARADES (1996): Maria Paredes i Baulida, *Antoni Febrer i Cardona, un humanista il·lustrat a Menorca (1761-1841)*, Barcelona: Curial – Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

OLLER, Narcís: *La Papallona*, pròleg de Laureà Bonet, Valls: Cossetània, 2010; «Biblioteca Narcís Oller», núm. 5.

ANNA LLOVERA JUNCÀ
Universitat de Lleida
allovera3@gmail.com

Ha sortit a la llum pública un nou volum, el cinquè, de la «Biblioteca Narcís Oller» de Cossetània Edicions: el corresponent a *La Papallona*. La primera novel·la d'Oller s'ofereix ara, doncs, en el marc del projecte estellar de la Societat Narcís Oller d'editar de nou l'obra completa del narrador de Valls per tal de fer-la còmodament accessible al seu públic.

En aquesta ocasió és Laureà Bonet qui prologa *La Papallona*, i ho fa amb un estudi introductori marcat per l'interès que la lectura de Walter Benjamin presenta per a l'explicació d'Oller. En *Sobre alguns temes en Baudelaire*, Benjamin, com és sabut, analitzava la interferència existent entre la metròpoli i l'individu que hi habita. Aquesta mateixa perspectiva aplica Laureà Bonet a la seva lectura de *La Papallona*.

El 1983, Bonet aplegava un recull d'articles (*Literatura, regionalismo y lucha de clases*) que compartien un rerefons peculiar: «los años ochenta y noventa de la Restauración canovista, [...] Cataluña, más aún, Barcelona y la entonces pujante burguesía que comenzaba ya a comprometerse en el *modern style* en un sentido no sólo “teórico”, literario, sino, ante todo, consumista» (BONET 1983: 9). Un d'aquests escrits ofereix un especial interès, concretament l'estudi de *La Papallona*, que data del 1977, on Bonet aplica la metodologia de treball benjaminiana: «Luces de la ciudad. Notas sobre la aparición de la metrópoli capitalista en la narrativa de Narcís Oller» és una anàlisi particular de «la nueva relación establecida en el ámbito de la narrativa ochocentista entre el personaje y una serie de circunstancias aparentemente “exteriores” (la ciudad, la multitud, la luz de gas)» (BONET 1983: 69). Són aquestes circumstàncies, entre les quals també comptem la imatge de la dama fugissera i el joc entre llums i ombres, les que centren l'interès de l'escrit de Bonet. Cal observar, doncs, que aquest text constitueix la base del pròleg que obre aquest volum de la col·lecció de Cossetània Edicions.

Partint, doncs, d'aquelles «Notas», Laureà Bonet subscriu un pròleg que, malgrat mantenir la informació bàsica ja recollida en l'article del 1977, conté algunes variacions quant a la disposició. Així, dels set punts bàsics en què s'organitzava l'escrit base, ara passem a vuit capítols. L'estructura del pròleg permet perfilar els temes, o motius, principals d'aquesta interferència entre medi i caràcter que Bonet detecta en *La Papallona*. Cal dir, tanmateix, que les exigències formals de l'escrit el mouen a dilucidar certs aspectes que ens semblen de gran interès. Un bon exemple n'és el corollari amb què clou l'escrit del 1977, una secció on trobem, entre altres coses, una lectura peculiar i interessantíssima sobre el poema de Baudelaire «À une passante» establerta a partir de la comparació amb *La Papallona*.

«*La Papallona*, de Narcís Oller: els murmuris, les llums i les ombres de Barcelona» és el títol, no gens gratuït, del pròleg de Bonet. S'hi proposa «estudiar Barcelona com a imatge plàstica que brolla en forma de poderós desplegament ambiental» (OLLER 2010: 9). En unes altres paraules: veure com tots aquests efectes òptics, sensorials, que tenen el seu propi bategar a la metròpoli afecten la vida de l'individu que s'ha vist immergit de sobte en un conjunt de canvis. Ben mirat, trobem aplicables les tesis naturalistes de Zola i de Taine a *La Papallona*: la recerca de la influència del medi (la ciutat) sobre l'individu i, de retruc, sobre la societat. Bonet no se centra tant en les causes, en el *pourquoi* (com diria Zola), sinó més aviat en el *comment*. Ja apuntava el naturalista francès que no es tracta pas d'esclarir l'origen d'aquesta influència, sinó tan sols de recollir-ne els efectes a través de l'experimentació. En una paraula: vol observar i experimentar. I potser també podem afirmar que Oller volia i dolia, és a dir, que volia experimentar amb els seus personatges, amb les seves obres, però que la moral conservadora de l'època, moral de la qual participava, el frenà fins a romandre en un observar alligónant. Potser no hi ha tantes diferències, al capdavant, entre el naturalisme de Zola i el realisme d'Oller—etiquetes sota les quals tradicionalment s'aixopluguen els dos escriptors. Sí que és cert que l'un no busca l'emotivitat en l'home i que l'altre es commou davant els fets, però també ho és que l'un i l'altre observen i, al capdavant, experimenten amb la vida de l'home i la societat que l'envolta amb una finalitat moralitzadora (no entrem ara en l'aspecte utòpic o real d'aquesta moralització). Recordem les paraules del mateix Zola: «je ne sais pas, je le répète, de travail plus noble ni d'une application plus large. Être maître du bien et du mal, régler la vie, régler la société, [...] n'est-ce pas là être les ouvriers les plus utiles et les plus moraux du travail humain?» (ZOLA 1968: 1188). Ara bé, aquesta tasca l'encomana als «législateurs» (ZOLA 1968: 1189).

Davant la metodologia de treball emprada per Laureà Bonet, consistent a traçar el desenvolupament i la significació d'un conjunt determinat de motius presents en diferents obres coetànies, el lector es pot qüestionar l'adequació de les analogies que es van fixant al llarg de l'article. La lectura d'aquest pròleg aclareix que estem davant una comunió de temàtiques i motius compartits per molts escriptors de finals del segle XIX. Acarat a la gran quantitat de canvis que es pro-

duïren al tombant del segle passat, l'escriptor és el primer a plantejar-se noves maneres de mirar el món, nous horitzons, noves preguntes, i també és el primer a buscar-hi una resposta.

Un dels motius principals del text és el de la dama fugissera, que adopta el rol d'«incentiu sensual» (OLLER 2010: 29), un paper que es va forjant, en la novella, a mesura que cau la nit i del qual el protagonista de l'obra, Lluís, es va encisant fins al punt que li sobrevé «un mareig, una embriaguesa d'imaginació» (OLLER 2010: 31) mentre segueix la dama. La persecució que l'estudiant porta a terme enmig dels llums de gas, la foscor transformadora i la multitud extasiada té el seu correlat, amb més o menys força, en la vida de molts estudiants d'aquella època. Josep Yxart mateix recull en un dels seus escrits autobiogràfics (recentment aplegats) el següent relat: «al anochecer, errábamos por en medio de la apiñada muchedumbre, que pululaba, como numerosa legión de sombras, a la luz del gas, buscando entre el número de modistas y mozuelas que en aquella hora entran y salen de sus talleres y sus casas; buscando, digo, a alguna que llamara nuestra atención para perseguirla, acosarla como dos galgos hasta averiguar su vivienda. Nuestra aventura no pasaba de aquí» (YXART 2007: 67). Aquest episodi recorda enormement el capítol on la dama fugissera de *La Papallona*, donya Mercè, atreu inconscientment Lluís allà on Toneta expira. I, curiosament, aquí la persecució sí que passa d'aquí, és més, es converteix en el detonant d'un final moralitzador. Sigui com sigui, aquestes paraules confirmen que la història narrada en la novella que tenim entre mans no s'allunyava gens de la realitat dels barcelonins de finals del segle XIX.

Aquest nou lliurament de la «Biblioteca Narcís Oller» actualitza l'interès dels estudis de Laureà Bonet sobre el narrador de Valls. Reconegut hispanista i estudiós de l'obra de Narcís Oller, Laureà Bonet aporta una nova i penetrant mirada a la novel·lística del nostre escriptor. Gràcies a l'anàlisi dels motius i les lèxies que apareixen a *La Papallona* i que també es troben, amb més o menys intensitat, en les grans obres de l'època (la *Nana* de Zola o *La desheredada* de Galdós, entre altres), el lector s'adona de la importància cabdal i significativa que la metròpoli adquirí per als ciutadans que hagueren d'enfrontar-se amb els grans canvis que la revolució industrial i el capitalisme suposaren. Totes aquestes imatges menen Bonet a concloure que la metròpoli no només actua com a teló de fons en les obres literàries, sinó que s'erigeix com a «gran protagonista sense discussió del segle XIX» (OLLER 2010: 9). La ciutat es va forjant un caràcter individual —en aparent contradicció amb el fet que és la multitud, variable, diferent i polisèmica per definició, la que la conforma—, un tarannà propi, un bategar únic i constant. I aquest estudi introductori de Bonet posa de manifest com de prometedor resultava aquest pols de Barcelona. Com, distàncies guardades, en resultava el París de Zola i Baudelaire i el Londres de Dickens.

Posa de manifest, també, l'estudi de Bonet, el valor i l'interès d'una aproximació crítica i exigent al material literari que conforma el nostre món.

BIBLIOGRAFIA

- BONET 1983: Laureà Bonet, *Literatura, regionalismo y lucha de clases* (Galdós, Pereda, Narcís Oller y Ramón D. Perés), Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona.
- YXART 2007: Josep Yxart, *Escrips autobiogràfics, 1872-1889*, edició a cura de R. Cabré, Lleida: Punctum, Grup d'Estudi de la Literatura del Vuit-cents.
- ZOLA 1968: Émile Zola, *Le roman expérimental*, dins *Oeuvres complètes, X, Oeuvres critiques I*, París: Cercle du Livre Précieux.

MOYA, Sònia: *Gramàtica de l'equilibri*, Cabrera de Mar: Galerada, 2010. Premi Amadeu Oller de poesia.

NÚRIA CALAFELL SALA

Universitat Autònoma de Barcelona. Cos i textualitat

És ben sabut que la gramàtica és la ciència d'una llengua, un joc d'equacions pel qual un idioma és perforat fins als seus fonaments i exposat en la seva naturalment més descarnada. No obstant això, no escapa a ningú que aquest mètode també pot ser, tal i com detalla el diccionari, l'art de parlar i escriure correctament una llengua. Entre la matemàtica pura i la creació pautaada, no crec que sigui casual, doncs, que Sònia Moya, professora de llengua i literatura espanyoles, hagi optat per donar al seu primer poemari un títol tan suggerent com polisèmic: perquè una gramàtica de l'equilibri no només implica activar la cadena de significacions que insisteix a dibuixar la lògica interna de totes les coses i persones —dels poemes rere la tauleta de nit a l'agenda que condensa el temps en un instant, d'un jo innominat a un tu que ocupa els espais del passat, del present i del futur—, sinó que, al mateix temps, suposa reivindicar un recorregut de lectura que no s'oblidi del caràcter conjurador que la pràctica de l'escriptura requereix. Per això, al final del «Monòleg de la "c" trencada», la veu poètica dirà: «Però si parlo de mi / ho faig sempre a mitges, / m'entrebanco amb la 'c' trencada / i trenco l'aroma i les lletres / de la meua ortografia, / per fer un collage de mots / que soni interessant i creïble, / i anar passant, / dia a dia, / fins que algú en desxifri l'entrallat».

Així, no estranya que el text es construeixi sobre la mateixa base triàdica que tot conte popular conté: perquè des de les conjugacions verbals i la morfologia geogràfica fins a la necessària semàntica d'un escenari que reubiqui les experiències en un pla personal, el què en definitiva *Gramàtica de l'equilibri* proposa és un cant al lent aprenentatge d'una quotidianitat que esclata de moltes maneres. I és que a ningú no sorprèn que en el duet entre un home i una dona un contratemps es menji la meitat dels compassos («Contratemps») o que, en un gest de rebel·lió que no amaga la seva ironia, el subjecte reclami una marca en femení per cridar la seva independència i la seva individualitat («Crostes», «Sabatilles») o